

Ez már Svájc

A tyánkfia-hazánkfia elindult egyszer a nagyvilágba. Fáradt volt, álmos volt, reggeltől estig csak gurult, de fölvilanyozódott, amikor földeregett előtte valami kis bódé. Megátkozott kötelességtudatból gyűjtötte a pöcséket minden határon, ki is szállt a kocsijából, hogy beütessen egyet itt is. Keleti útjairól maradt benne annyi tapasztalás, az a jó, ha minden lépéséről van dokumentum.

Az álmoság vissza se jött a szemébe, úgy ment tovább. Beért valahová, hát lássatok csodát! Mire megfordult kocsijával, nyolc bankot számlált meg, pedig egyiket se kereste. Hívogató volt mind, mint a mennyország kapuja, mert mindet a nemzetközi tőke aranyfedezte forgatta. Ez már Svájc! Nyolc bank, egy téren! Egyikbe se lépett be, de mindegyikbe belesett. Okos ember csóróként is lehet kíváncsi.

Azóta már itthon is lehet svájci. Ha csak a Széchenyi teret kerüli is meg, kivan a nyolc. Vátozatlanul csóró szegény, és itthon már a nyála se csorog a műfénység után, mert tudja, ennek nincsen aranyfedezete se, és az árát ő fizeti meg. Az önzés áll tőle legmesszebb, ide sorolja a személyes névmásokat is, a világot öt nyelven: én, te, ő, mi, ti, ők! És azt is gyantja, nem a mennyek országának kapuit látja, lehetnek azok a pénzvilág poklának a bugyrai is. Hatalmas pénzekért Bokros-receptre tángálják életre némelyiket, mégis megbukognak. Nemzetközi ráfizetés forgatja az ajtajukat.

Hej, te szépséges Svájc! Hogy elkajszulál, amíg hazánkba betagozódál!

Horváth Dezső

Mérlegen az oktatási stratégia

● MTI Press

Megjelentette közoktatási stratégiáját a Művelődési és Köznevelési Minisztérium. A tanulmány két fő pillére a középiskolai oktatás kiterjesztése és a tartalmi szabályozás. Hogy menjen a stratégia, azt Kozma Tamástól, az Oktatás-kutató Intézet főigazgatójától kérdeztük.

– Szögezzük le: az oktatás elsősorban kormányzati feladat. Ezért az oktatási szakértő hivatalból lojális a kormányzathoz és szolidáris a többi szakértővel. Én is az vagyok.

● Magánvéleménye sincs?

– De van. Ameddig a kormányzat nem dolgoz ki olyan stratégiát, amely az oktatásügy egészét – óvodától az egyetemig – fogja át, addig az egyes részterületekre sem lehet megbízható fejlesztéseket kidolgozni. Közoktatást nem tudunk a szakképzés, szakképzést a felsőoktatás, felsőoktatást a felnőtt képzés nélkül fejleszteni. Számos részterületen most már van stratégiánk. A lehető legsürgősebb, hogy ezeket egy átfogó oktatásügyi koncepcióba illesszük.

● Miért baj az, ha egyre többen, és egyre inkább ideig járnak iskolába, mégis sokba kerül?

– Nem egyre többen. A közoktatási stratégia abból indul ki, hogy a fiatalok létszáma fogy, ezért a következő korosztályokból mind nagyobb arányban járhatnak majd középiskolába. Ehhez én hozzáteszem, hogy az ország területén nem egyenletesen fogy. Vannak térségek, ahol bővíteni kellene majd a középiskolákat vagy pedig közelebb telepíteni őket a helyben lakókhöz. A tanár pedig azt mondja bennem, hogy a tanítás minőségét is biztosítani kellene. Különböző a jövő középiskolája már nem a hajdanvolt, világszerte híres gimnáziumi képzés lesz. Inkább egyfajta meghosszabbított általános iskolába illeszkedik.

● Mit kellene tenni a „középszkoláztatás” kiterjesztése helyett?

– A középiskola kiterjesztése a hetvenes évek feladata lett volna. Ha most pótoljuk ezt az elmaradást, egyúttal azt is elő kell készítenünk, hogy hová menjen a sok érettségizett fiatal. Más országok példája alapján nyilvánvaló, hogy felsőfokon akarnak majd továbbtanulni. De ennyi egyetemünk nincs. Nyissunk tehát új egyetemeket nekik? Vagy legyen továbbra is szigorú felvételi vizsga az egyetemeken, és akik nem férnek be oda, menjenek főiskolára, felsőfokú szakképzésbe? Vagy pedig ösztönözzük minél több fiatalra, hogy érettségi után szakképzést szerezzen – és csak utána jelentkezessen egyetemre? Úgy hiszem, ez a jövő évszázad stratégiai kérdése.

● Visszatérve a stratégiára, számos új iskolatípusnak ad létezési lehetőséget.

– Magyarországon három ezer egynéhány száz önkormányzat tart fenn három ezer egynéhány száz „iskolarendszert”. Ez a Kádár-rendszer természetesen visszahatása, amikor a közigazgatást erősen centralizálták. Tulajdonképpen örülhetnénk az iskolák megőrzésének önállóságának (nem a kiszolgáltatottságuknak). Mégsem örülök, mert ez az önállóság nagyon drága és nagyon kezelhetetlen. A tanárokat ki vannak szolgáltatva a helyi törvényhozásnak, a szülők nehezen igazodnak el a sokféle tanterv között; a tankönyvek és taneszközök nagyon megrágtak. A megoldás egyszerű: előbb-utóbb szabványosítsunk nekik, hogy az az iparban történt az elmúlt ötven esztendőben. Csak hogy most már nem lesznek elegetek az országos szabványok. Sietve meg kell kezdenünk az „euroharmonizációt”.

● Más stratégiát dolgozott volna ki?

– Máshová tettem volna a hangsúlyokat. Ez fontos, alapos, szakszerű anyag. A célok azonban, amelyek megjelölnek, nem a holnap céljai, hanem a tegnapi. Sajnos, nekünk ma kell megoldanunk őket.

Novák Gábor

● Az SZBK – európai szerepkörben

Az új főigazgató lobbyt szervez

Ma is modellértékűnek tartja Közép-Európa legnagyobb molekuláris biológiai kutatóhelyének, az MTA Szegedi Biológiai Központjának (SZBK) negyedszázada kialakított struktúráját és működési módját az új főigazgató, Dudits Dénes akadémikus. Meggyőződése: az SZBK minden tekintetben alkalmas arra, hogy a nemzetközi kutatási és oktatási együttműködés kelet-európai centruma legyen; megbízásának három évében ennek előkészítésén kíván dolgozni.

Dudits Dénes főigazgatói teendői mellett továbbra is vezeti a Növénybiológiai Intézetet. 1990-ben lett a Magyar Tudományos Akadémia tagja, majd az Európai Akadémia is a tagjai közé választotta. A Széchenyi-díjas kutató az elsők között igazolta, hogy rendszertanilag távoli növények a testi sejtek fuzionálásával hibridizálhatók. Az általa kidolgozott géntáviteli módszert világszerte alkalmazzák nemesítési alapanyag előállítására. Munkatársaival transzgenikus növényeket állítottak elő és olyan növényi géneket izoláltak, amelyek a sejtek osztódását, illetve differenciálódását szabályozzák.

● Az Akadémián igen aktív új elnöke, Glatz Ferenc a kutatóintézetek konszolidálásáért szorgalmazza; mit jelent ez az SZBK számára?

– Azt remélem, anyagi konszolidációt, az állami támogatásunk növekedését. Az államkasszából az idén 600 milliót szánunk az akadémiai kutatóintézetek konszolidációjára. Van okunk feltételezni, hogy míg bizonyos akadémiai kutatóhelyeket fel kell számolni, az SZBK az eddigi teljesítménye alapján a fejlesztendőek közé sorolhatók. Szeretném elérni, hogy az idei 600 millió forintot ne csak az átszervezésekre költsek, hanem a jól működő kutatóintézetek támogatására.

Vasárnap délutánonként nyolc-tíz ember foglalkozásokat tekintve orvos, tanár, könyvtáros, nyugdíjas gyógyszerész, általános és középiskolás diák, valamint egyetemista – gyűlik össze a Lechner téri görögkatolikus parókián, s festséget átszellemlen ikonokat. A kör tagjai megalakulásuk óta körülbelül huszonöt-harminc képet alkottak.

A legutóbbi vasárnap ötven jöttek össze a parókiára nagytermében. A festéske üvegekkel, fatáblákkal, ecsetekkel és egyéb eszközökkel telerakott asztalnál imádsággal kezdték el a munkát, amely után volt, aki a fatábla felületét karcolgatta módszeresen éles pengéjével, míg más az enyves krétaalap-réteget „tükrösítette”. A kör vezetője, Tornyai-Molnár Zita elmondta, hogy 1995 nyarán egy táborban tanulta meg az ikonfestészet technikai alapjait. Ezután alapították meg

Dudits Dénes: „A szegedi szellemi tőke egyedülálló érték”.
(Fotó: Karnok Csaba)

közöttük az SZBK állami támogatásának növelésére is jusszon belőle.

● Mire elég az a pénz, amit jelenleg az Akadémiától – az állami büdzséből – kapnak?

– A költségvetésünknek kevesebb mint a fele, 43 százaléka az állami támogatás, ez még a bérekre sem egészen elég. Vagyis a működési költségekre a kutatási célú pályázati pénzekből vagyunk kénytelenek elvonni.

● Aki nem sikeres pályázó, azt eltartják a többiek?

– Így is mondhatjuk. Ezért szorgalmazom, hogy a publikációk mellett a teljesítmény másik fő mutatója a pályázati aktivitás legyen mindegyik intézetünkben.

● Volt létszámcsökkenés, az utóbbi öt évben csak csökkent a rendelkezésükre álló pénz reálértéke; alig elképzelhető, hogy ez nem ment a teljesítmény rovására. Pályázni viszont csak nemzetközi összehasonlításban is helytálló teljesítménnyel lehet. Nem érzik magukat ördögi körben?

– Tagadhatatlanul megindult a visszaesés a teljesítményben is, bár ez egyelőre – a külföldi együttműködés

seknek köszönhetően – nem látszik. További létszámcsökkenés azonban biztosan nem jöhet szóba, mert akkor a már megnyert pályázatainkat sem tudjuk teljesíteni. Nincs más út, csak előre: a stratégiánkba be kell építeni a folytonos pályázást – a hazaiak mellett a külföldi forrásokért. Meggyőződésem, hogy ez a Közép-Európai Unió egyedülálló szellemi és infrastruktúrális kapacitás, amelyet az SZBK négy szegedi intézete képvisel, okkal tart számot az Európai Unió érdeklődésére. Ha hozzágondoljuk a szegedi felsőoktatási intézményeket is, azt állíthatjuk, itt rendelkezés áll egy közép-európai kutatási és oktatási programok szervezésére, összehangolására, irányítására és megvalósítására képes regionális központ. Az Európai Unióban hasonló célú és funkciójú nagyberuházásokban gondolkodnak – ez kétszen áll.

● Ajánlkoztak már?

– A mi tervezett európai vállalkozásaink sorsa nem választható el a politikától, vagyis Magyarország EU-csatlakozásának folyamatától. Föltett szándékom, hogy a hazai lehetőségeket és a már meglévő külföldi kap-

csolatainkat is felhasználva keresem a módját, hogyan készíthetnénk elő: az SZBK nemzetközi oktatási és kutatási regionális központtá válnon. Még egyszer hangsúlyozom: alkalmas erre. Szerencsére 25 évvel ezelőtt úgy alakították ki a szervezetét, hogy az egy helyen lévő intézetek egymással együttműködve korszerű, interdiszciplináris kutatásokra képesek, ugyanakkor az irányításuk, az adminisztrációjuk, a gazdálkodásuk, az infrastruktúrájuk – közös. Ez ma is példaeértékű, mert gazdaságos szervezeti modell. Ha pedig azt vesszük számba, melyek azok az értékek, amelyek Magyarországot vonzóvá tehetik az európai közösségekben, akkor az első helyre a szellemi tőkét, az oktatási és kutatási eredményeket kell tennünk.

● Lobbyzni fognak?

– A csatlakozási folyamatokhoz igazodva, tudományos és egyéb csatornákon, itthon és külföldön. Úgy vélem, a nemzetközi régióközpont-szerep elnyerése nem egyszerűen az SZBK, hanem Szeged, az ország és a többi EU-ba tartó kelet-európai állam érdeke is.

Sulyok Erzsébet

Az ikon több mint kép

Zsombor testvérrel, dr. Bene Zsuzsannával, dr. Fedor Istvánnal és Szaplonczay Miklósnéval az ikonfestő kört. Anyagilag a „Szegedi Görög Katolikus Egyházközségért” Alapítvány segíti a kört. Szellemi atyjuknak, mesterüknek Kisléghi Nagy Ádám festőművészt tekintik. Tornyai-Molnár Zita szerint az ikonfestő olyan, mint a pap. A különbség csak annyi, hogy az utóbbi szavakban, míg az előbbi képekben fejezi ki Istent.

Dr. Fedor István elmondta, hogy a körben nem maga az alkotás, nem az újszerű dolgok kipróbálása a cél. S abban az értelemben, ahogyan ezt ők művelik, az ikon nem műalkotás, hanem inkább a vallásos élet egyfajta megjelenítési módja. „Ragaszkodunk a régi formákhoz, kötődünk ahhoz a szim-

bólumrendszerhez, melyet az évszázadok során hoztak létre, s aminek a révén az Isten képmása jelenik meg az ikonon.” Dr. Fedor István szerint a körben senki sincs megáldva komoly művészi tehetséggel, ettől függetlenül teszik a dolgukat, gyakorlati részét. S hogy hogyan készül egy ikon? Nos, abba Tornyai-Molnár Zita avatott be bennünket. Először is bekarcolják a kemény fatábla felületét, hogy a rákerülő enyv még jobban odapassza a vásznat, majd négyöt réteg krétaalap-réteget tesznek rá, amit simára csiszolnak. Ezután előrajzolják, s eldöntik, hogy a kép mely

részét aranyozzák be. Ezt követően újabb ragasztóréteggel kenik le a képet, s rátesszik az aranyutántzatot, a vékonyka metál lapot. Ezután fölviszik az alapszíneket, melyekre később a világosabb vagy sötétebb tónusok kerülnek. Az ikonfestészetben mindennek megvan a szigorú szabálya. Nem lehet például akármilyen színrel megfesteni Mária ruháját. Az ikon ugyanis nemcsak egy kép, hanem szimbolikusan az is, akit ábrázol. Megtudtuk: az elkészült ikonokat barátoknak és ismerősöknek ajándékozzák. Nem akarnak iparosok lenni, s eladásra termelni. Azt, hogy hogyan haladnak egy-egy munkával, nagyban függ attól, milyen kapcsolatban állnak Istennel. Az idő nem sűrűt ők. Terveik szerint jövő nyáron belekezdnek egy ikonosztáziára festésébe. Az ikonokból álló képes falat a Lechner téri görögkatolikus templomban állítanak fel.

Sz. C. Sz.

A szegedi éremverde Budapestén

● DM-információ

A Néprajzi Múzeumban ma, pénteken délután 3-kor dr. Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója nyitja meg a „Mesterve-retek Szabó Géza műhelyéből – a szegedi éremverde” című kiállítást. A tárlatot az érdeklődők február 13-ig tekinthetik meg.

Mimózákat a Kárászon

● DM-információ

Holnap, szombaton este rendezik meg Szegeden, a megyeházán az adriai hangulatot idéző mimóza-bált. A rendezvény előprogramjaként látványos program lesz délután fél 1-től a Kárász utcán. A Dugonics térről a Klauzál felé vonulnak majd a montenegrói majorette csoport tancosai a szegedi MÁV fúvószenekar kíséretében, hogy előadásukkal, mimózákat osztogatva kedveskedjenek a város lakóinak.

Jobboldali zászlóbontás

● DM-információ

A szegedi MIÉP és Magyar Út Körök ma, pénteken délután 17 órakor a Kálvária sugárút 14. szám alatt megbeszélést tartanak a tagság-alkalmat az általuk tervezett és szervezendő Csurka István-Gicz György-Torgyán József találkozóról, melynek helyszíne, terveik szerint, az újszegedi Sportszernok lesz, s megelőlegezett neve: Zászlóbontás a jobboldalon.

Az operaezenkes képei

● DM-információ

Pénteken délelőtt fél 11-kor Bajtay Horváth Ágota operaezenkes képeiből nyílik kiállítás a Kőrösy József Közgazdasági és Külkereskedelmi Szakközépiskola első emeletén. A megnyitón közreműködik: Somló Gábor színművész.

Kép és fal

Az ikonokat – melyeken Krisztust, Szűz Máriát, az angyalokat, a szenteket vagy a szent történetek eseményeit jelenítik meg – az V. század óta használják a hódolat kifejezésére és az áhitat segítésére, főként a görög és az orosz ortodox egyházban. Jellegetesen bizánci stílusban készülnek, olajfestékekkel festett fatáblák, gyakran gondosan megmunkált arany- vagy ezüstbortással díszítve. Az Úr áldásának közvetítőit látják bennük. Az ikonosztáziát a keleti egyház templomaiban a hívek számára kijelölt hajót és a liturgikus cselekmények részére fenntartott szentélyt elválasztó festett fal.